

Behoort bij brief nr. 869.639

Ex. nr. 2.

Dit rapport bestaat uit 4 blz.

VERTROUWELIJK

DE CPN EN DE OPENBARE ORDE IN AMSTERDAM

Het beleid van de CPN-leiding t.a.v. de verstoring der openbare orde in Amsterdam gedurende de periode van 10 maart 1966 tot heden, valt uiteen in twee fasen, waarbij het breukpunt ligt op 14 juni 1966.

Vóór 14 juni was de CPN weliswaar geen drijvende kracht achter de ordeverstoringen, maar in haar openlijk optreden droeg zij wel bij tot een sfeer van gezagsondermijning in de hoofdstad. Zo sprak "De Waarheid" in een commentaar over de ongeregeldeheden op 10 maart van "extremistisch politie-optreden" tegen "op zichzelf ongevaarlijke manifestaties van jeugdigen". Na de gebeurtenissen op 19 maart zond het Amsterdamse districtsbestuur van de CPN een telegram aan burgemeester Van Hall, waarin gedreigd werd:

"Als er als gevolg van het politie-optreden doden mochten vallen, zoals de burgemeester in een TV-interview mogelijk achtte, dan zal het Amsterdamse district van de CPN alles in het werk stellen om de arbeiders in de bedrijven in actie te brengen."

Het telegram was ondertekend door de voorzitter van het district, Harry Koopman, die enkele maanden later op de avond van de 13e juni, na de dood van de bouwvakarbeider J. Weggelaar, zou oproepen tot de bouwvakstaking van 14 juni.

Partijsecretaris Henk Hoekstra stuurde op 22 maart een telegram aan de Ministers van Binnenlandse Zaken en Justitie, waarin hij een onderzoek eiste "naar de houding van de burgemeester van Amsterdam, die in een TV-interview er blijk van heeft gegeven niet te weten wat hij moet doen".

De communistische jeugdbeweging, het ANJV, nam eind maart deel aan de activiteiten van het door enkele jongeren- en studentenorganisaties geformeerde "Comité 19 maart 1966", dat zich ten doel stelde het heengaan van burgemeester Van Hall te bevorderen.

"De Waarheid", die in deze maanden het optreden van de politie scherp kritiseerde, gaf begin mei 1966 het volgende commentaar op de veroordelingen van enkele ordeverstoorders:

"Wanneer er kringen zijn - binnen of buiten de rechterlijke macht - die denken hier Madrileense toestanden te kunnen schep-

VERTROUWELIJK

pen, dan vergissen zij zich en moeten zij er rekening mee houden daarvoor de rekening gepresenteerd te krijgen door de arbeiders in de hoofdstad en in ons land. En dat is dan nog heel wat anders dan een conflict met een aantal studenten of andere jongeren die niet in de pas lopen."

Partijvoorzitter Paul de Groot deed in het verkiezingsblad "De Rode Amsterdammer" van 14 mei 1966 nogmaals een felle aanval op burgemeester Van Hall:

"Als hij voor de rust in Amsterdam wil opkomen, moet hij zijn ondergeschikten ten strengste verbieden om geweld te plegen tegen jeugdigen, die niets misdadigs in de zin hebben. Doet hij dit niet, dan is er voor hem maar één weg: verdwijnen."

De gevolgen van de onder communistische leiding staande, maar uit de hand gelopen bouwvakdemonstraties op de avond van de 13e en de ochtend van de 14e juni, waarvan jeugdige vandalen gebruik maakten om allerlei vernielingen te plegen, brachten een wijziging in de houding van de CPN t.a.v. de verstoring der openbare orde in Amsterdam. Bij de CPN-leiding ontstond de vrees dat de verantwoordelijkheid voor deze ongeregelde heden wel eens geheel op rekening van de communistische partij zou kunnen worden geschoven. Een dergelijke ontwikkeling zou grote afbreuk kunnen doen aan het streven van de CPN om - na het verkiezingssucces van 1 juni 1966 - als democratisch geaccepteerde politieke partij deel te gaan nemen aan het dagelijks bestuur van de hoofdstad. De CPN-leiding besloot dan ook zich ten spoedigste als partij te distantiëren van de wanordelijkheden, de vernielingen toe te schrijven aan het werk van "provocatieve elementen" en haar kritiek te verleggen van de persoon van burgemeester Van Hall naar die van hoofdcommissaris Van der Molen. Een perscommuniqué van deze strekking werd reeds rond het middaguur van de 14e juni door het dagelijks bestuur van de CPN verspreid. Deze beleidslijn is door de CPN in grote trekken tot op heden gehandhaafd. In "De Waarheid" is sinds de 14e juni alleen nog maar met een soort neutrale waardering over mr. Van Hall geschreven. Berichten over ordeverstoringen tijdens demonstraties en het politie-optreden dienaangaande, werden door het CPN-blad zo kort mogelijk gehouden. Illustratief was in dit opzicht dat het ANJV opdracht ontving om deelname te weigeren aan een demonstratie voor demonstratie-vrijheid van een aantal jongeren- en studentenorganisaties op 23 juni 1966. Leden van het ANJV kregen verder van hun bestuur het consigne om gedurende de eerste weken na de 14e juni de Amsterdamse binnenstad te mijden.

Opmerkelijk was ook het feit dat tijdens een PSP-demonstratie tegen de NAVO op 8 oktober 1966, enkele afdelingsbestuurders van de CPN controleerden of er ook partijgenoten meeliepen. Indien dit het geval was, moesten deze CPN-leden onverwijld uit de stoet worden gehaald, teneinde te voorkomen dat bij een eventuele arrestatie zou blijken dat zij communist waren (!).

Dat de CPN-leiding beslist wilde voorkomen nog eens betrokken te geraken bij een "14e juni", bleek uit de reorganisatie die zij doorvoerde in het (communistische) bouwvakcomité, waar o.m. de stakingsleiders Arie Korlaar en Klaas Staphorst naar het tweede plan werden verwezen. Verder werd Harry Koopman als voorzitter van het Amsterdamse CPN-district vervangen door Wim van het Schip.

Laatstgenoemde, die tevens voorzitter is van de CPN-fractie in de Amsterdamse Gemeenteraad, kwam medio januari j.l. tijdens een relletje voor het Centraal-Station in conflict met de politie, waarbij hij een slag in het gezicht kreeg. Hoewel deze kwestie aanvankelijk in de kolommen van "De Waarheid" breed werd uitgemeten (Van het Schip diende een klacht in), was het typerend voor het CPN-beleid dat Van het Schip uiteindelijk accoord ging met de visie van mr. Van Hall, die de moeilijke omstandigheden benadrukte onder welke de politie haar taak moest verrichten. De klacht werd geseponeerd.

Aandacht verdient voorts de berichtgeving in "De Waarheid" over de recente wanordelijkheden op 1 mei j.l. Het CPN-blad keerde zich scherp tegen de provo's en de leden van de "Socialistische Jeugd" die "de kennelijke opzet hadden om de Eerste Mei te misbruiken en de strijddag van de arbeidersbeweging tot een dag van rellen te maken". De CPN vierde haar 1-mei-feest die dag ver van het rumoer op de Dam, in de congreszaal van het nieuwe RAI-complex.

Het ontslag van burgemeester Van Hall tenslotte, heeft bij de CPN-leiding veel opschudding en onrust veroorzaakt. In enkele felle commentaren betoogde "De Waarheid" dat hier sprake was van een "inmenging vanuit Den Haag", in de aangelegenheden van "democratisch Amsterdam, dat er op staat zèlf zijn zaken te regelen". Er loopt, aldus het blad, een duidelijke lijn van het doorzetten van "het huwelijk" in Amsterdam (met alle provocaties daaraan verbonden), via de junidagen van vorig jaar, naar het moment waarop burgemeester Van Hall met het willens en wetens negeren van het hele gemeentebestuur door de regering aan de dijk wordt gezet. "De Waarheid" vermoedt achter dit alles "duis-

tere achtergronden". "Uiterst rechtse krachten" zouden hun "zogenoemd linkse handlangers" op straat gestuurd hebben om onrust te organiseren. En dat terwijl "de overgrote democratische meerderheid" van de Amsterdamse bevolking" alleen maar belang heeft bij "een ordelijke en vredelievende ontwikkeling".

Naar vernomen werd, is de CPN-leiding vooral bezorgd over de positie van haar Amsterdamse wethouder Harry Verhey. Het ontslag van burgemeester Van Hall ziet zij als een begin van een "terugdringing der linkse krachten", een ontwikkeling die h.i. mogelijk zal kunnen uitlopen op de aanstelling van een regeringscommissaris voor Amsterdam en op de vervanging van Verhey door een niet-communistische wethouder.

23 mei 1967.